

WYBORCZE PRZYMIOTNIKI

W demokracjach konstytucyjnych, o czym już była mowa, wybory muszą mieć charakter rywalizacyjny – zarówno rządzący, jak i ci, którzy pozostają w opozycji, muszą mieć zapewnioną równą możliwość przedstawiania swoich programów i docierania z nimi bez przeszkód do wyborców. **Reguły** określające sposób prowadzenia **kampanii wyborczej, przeprowadzenia wyborów** i metody **obliczania** ich rezultatów powinny być jasno określone

Rys. Julian Bohdanowicz

i sformalizowane w akcie prawnym zwanym **Kodeksem wyborczym**. Oczywiście w praktyce politycznej nie udaje się nigdy osiągnąć stanu idealnej równowagi między rywalizującymi politykami czy partiami. Jedne z nich dysponują przecież ogromnymi budżetami, inne mają znacznie skromniejsze możliwości. Jedne cieszą się sympatią dziennikarzy z poczytnych gazet, inne zaś ich niechęcią.

Demokratyczne wybory są zwykle charakteryzowane przy użyciu kilku przymiotników.

Są więc one:

- **powszechne** – czynne prawo wyborcze (czyli prawo głosowania w wyborach) mają wszyscy obywatele danego państwa, a ograniczenia mogą wynikać jedynie z uzasadnionych przesłanek, takich jak np. wiek (obecnie czynne prawo wyborcze uzyskuje się w momencie ukończenia osiemnastu lat), ubezwłasnowolnienie wskutek choroby psychicznej czy kara orzeczona przez sąd (tzw. pozbawienie praw publicznych). Zasada powszechności nie dotyczy w tym samym stopniu **biernego prawa wyborczego** (to znaczy prawa kandydowania w wyborach). Tutaj możliwe są różnego rodzaju ograniczenia – obecnie w Polsce, aby kandydować na posła, trzeba mieć 21 lat, na senatora – 30, a na prezydenta – 35. Władze publiczne mają

obowiązek ułatwiać wszystkim udział w wyborach. Dlatego właśnie wybory odbywają się zawsze w dniu wolnym od pracy, a na statkach, w szpitalach i więzieniach tworzy się specjalne obwody głosowania;

- **bezpośrednie** – obywatele wybierają swoich przedstawicieli bezpośrednio, a nie jedynie elektorów, którzy dopiero później sami wybierają reprezentantów ludu. Z zasadą bezpośredniości wiąże się też obowiązek oddania głosu osobiście;
- **tajne** – władze publiczne mają obowiązek zagwarantowania tajności decyzji podjętej przez każdego wyborcę. Dlatego karty do głosowania muszą być anonimowe, a w lokalach wyborczych powinny być stworzone warunki (np. kabiny z kotarami) umożliwiające poufne oddanie głosu. W lokalu wyborczym wymóg tajności dotyczy także samych wyborców – mają oni obowiązek utajnienia swego głosu po to, by nie wpływać swoją decyzją na innych;
- **równe** – głosy wszystkich wyborców powinny mieć tę samą wagę. Nie wystarczy więc tylko zastosowanie zasady „jeden wyborca – jeden głos”. Konieczne jest uwzględnienie liczebności danego okręgu wyborczego przy ustalaniu liczby mandatów, jakie będą w nim do zdobycia. Dlaczego? Wyobraźmy sobie dwa okręgi wyborcze, w których wybierano by po jednym pośle, w pierwszym jednak mieszkałoby 10 000 ludzi, a w drugim 100 tys. Głos wyborcy z pierwszego okręgu byłby w tej sytuacji wart dziesięć razy tyle co wyborcy z drugiego okręgu! W Polsce warunek równości dotyczy jedynie wyborów do Sejmu;
- **proporcjonalne** – ten przymiotnik wskazuje na przyjętą metodę ustalenia wyniku głosowania, czyli przeliczenia poparcia wyborców na mandaty parlamentarne. Zasada proporcjonalności każe dzielić mandaty proporcjonalnie do liczby uzyskanych przez poszczególne partie głosów. Alternatywą jest **zasada większościowa** – mandat uzyskuje ten kandydat, który zdobył najwięcej głosów. W Polsce wybory do Sejmu mają charakter proporcjonalny, natomiast do Senatu – większościowy.

Za ile lat będziesz mógł/mogła kandydować na posła, a za ile na senatora i prezydenta? Czy, aby startować w wyborach parlamentarnych lub prezydenckich, musisz być kandydatem jakiejś partii? Odpowiedź uzasadnij.

S Ł O W N I C Z E K O B Y W A T E L S K I

WYBORY – metoda wyłaniania przedstawicieli narodu lub osób, które mają pełnić ważne funkcje publiczne (np. prezydenta, burmistrza). Szczególny charakter mają wybory powszechne, w których mogą wziąć udział wszyscy obywatele. W państwie demokratycznym mówi się czasem o wyborach pięcioprzymiotnikowych, gdyż są one powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym. W Polsce wybory parlamentarne odbywają się co cztery lata, a samorządowe i prezydenckie – co pięć lat.

KODEKS WYBORCZY – ustawa określająca sposób przeprowadzenia wyborów (w tym zasad prowadzenia kampanii wyborczej) i obliczania ich wyników.

Łukasz Pawłowski, Tomasz Merta, *Wybieramy naszych przedstawicieli*
w: *Przewodnik obywatelski. Wiedza o społeczeństwie w liceum i technikum*
– zakres podstawowy. Część 1, s. 189-190

Przewodnik obywatelski to podręcznik, z którego warto (się) uczyć!

Dodatkowe informacje i materiały znajdziesz na stronie internetowej:

<https://koss.ceo.org.pl/wos-do-liceum>